

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică“ se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina“, „Ardeleana“, „Auraria“, „Beregsana“, „Berzovia“, „Bihoreana“, „Bistrițana“, „Bocșana“, „Brădetul“, „Cassa de păstrare“
Miercurea, „Cassa de păstrare“ Seliște, „Chioreana“, „Cordiana“, „Corvineana“, „Crișana“, „Detunata“, „Doina“, „Economul“,
„Făgețana“, „Fortuna“, „Furnica“, „Grănișterul“, „Hațegana“, „Hondoleana“, „Hunedoara“, „Iulia“, „Lipovana“, „Lugoșana“, „Lucea-
fêrul“, „Mercur“, „Mielul“, „Munteana“, „Mureșana“, „Mureșanul“, „Nădlăcana“, „Nera“, „Olteana“, „Oraviceana“, „Patria“, „Plugarul“,
„Poporul“, „Racoțana“, „Sătmăreana“, „Sebeșanu“, „Selăgeana“, „Sentinela“, „Silvania“, „Someșana“, „Steaua“, „Timișana“, „Ulpiana“,
„Victoria“, „Vlădeasa“ și „Zlăgheana“.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 16.—, pe 1/2 an K 8.—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul IV.

Sibiu, 6 Decembrie 1902.

Nr. 49.

Asociațiunile.

(II. *Experiențe practice*).

Cele d'întâi începuturi pe terenul Asociațiilor s'a făcut în sinul poporului nostru sub egida institutului de credit „Albina“, prin înființarea unei întregi serii de „Reuniuni de credit“ în diferitele centre ale ținuturilor locuite de Români.

Scopul lor era a procura agricultorilor noștri pe baza unei modeste contribuiri de „cuote“ și a mutualității, adecă a răspunderii solidare a totalității membrilor din fiecare Reuniune, capitalul necesar pentru satisfacerea trebuințelor lor.

La înființarea acestor instituțiuni se legau așteptările cele mai sanguinice de activitatea lor, și — nici nu încapе îndoială — că în teorie bazele pe cari au fost puse aceste „Reuniuni“, se păreau cele mai sănătoase. Aceste reuniuni aveau să fie prima întrupare la noi Români a frumoaselor principii ale lui Raiffeisen și Schultze-Delitzsch, de însemnătate deosebită pentru un popor lipsit de capital ca al nostru, și că organizarea acestor Reuniuni se va face cu priceperea recerută, era oare-și-cum garantat prin faptul, că au fost puse sub scutul și conducerea unui institut financiar mai mare.

În liniamente principale aceste Reuniuni aveau să fie cea-ce sunt astăzi s. ex. la vecinii noștri Sași asociațiunile sistem Raiffeisen, cari funcționează cu rezultate pe deplin mulțămitoare sub egida Cassei de păstrare gen. din Sibiu.

Și cu toate aceste, după un timp relativ foarte scurt a trebuit să ne convingem, că așteptările noastre ne-au înșelat și că în mijlocul poporului nostru frumoasele principii de asociere și cooperare personală nu pot

găsi teren roditor și nu pot prinde rădăcini mai puternice și trainice.

După multe sbuciumări toate Reuniunile din chestiune au trebuit desființate, și lichidarea lor a avut de rezultat pierderi foarte simțitoare atât pentru partea mai solidă și avută a membrilor, cât și pentru banca care le-a scutit și nutrit.

Mai târziu, când a început la noi era fondărilor de institute de credit, cercurile conducătoare în multe locuri nu au voit să se decidă pentru înființarea de societăți pe acțiuni („anonime“), ci conduși poate nu numai de considerațiuni principiale, ci mai ales de împrejurarea, că Legea comercială s'a arătat față de „Asociațiuni“ cu mult mai indulgentă și le-a conces însemnate înlesniri ce nu le acordă și societăților pe acțiuni, — au organizat instituțiunile financiare nou-create ca Asociațiuni.

Dacă astăzi, după abia două decenii, vom trece în revistă aceste instituțiuni, vom pute constata, că ori au lichidat, ori s'au transformat în societăți pe acțiuni, ori apoi — întru cât mai există până în ziua de astăzi, au realizat rezultate cu mult mai puțin mulțămitoare decât institutele organizate în altă formă.

Ni-se va face, poate, observarea, că în casuri singuraticе, deși de tot rare, și Asociațiuni de ale noastre au justificat așteptările legate de înființarea și funcționarea lor. Sunt însă aceste casuri numai excepțiuni extraordinare, cari nu alterează teșă generală, ba o confirmă chiar. Căci dacă vom căuta să studiam mai de aproape împrejurările între cari unele Asociațiuni au putut lua un avânt oare-care, vom găsi că și mediul în care au funcționat, a avut un caracter excepțional, și a fost înzestrat cu condițiuni prealabile ce în alte locuri lipsesc la noi aproape cu desăvîrșire.

Aceleași experiențe ce le-am făcut în cadrul Asociațiilor de credit și anticipațiune, le vom pute constata și pe terenul *comercial*, pe care cele d'întâi încercări de asociare ale Românilor din această țară luară de asemenea aproape exclusiv forma „Asociațiilor“, și scim și regretăm cu toții, că aceste încercări fără excepțiune s'au stins în condițiunile cele mai deplorabile.

Și dacă vom urmări mai departe și alte asociări mai particulare, cari au fost întemeiate — deși nu în totdeauna în formele stabilite de legea comercială pentru așanumitele „Asociațiuni“, dar pe baza acelorași principii, — va trebui să ajungem la același trist rezultat.

Astfel scim între altele, că Reuniunea de agricultură din Sibiu stăruie cu multă insistență pentru înființarea așanumitelor „tovărășii agricole“, ba dela aparițiunea unei scrieri editate de această reuniune despre Insoțirile sistem Raiffeisen, forsează chiar întemeierea unor asemenea instituțiuni, dar cu toate silințele ce și-a dat în decursul unui lung șir de ani, rezultatele realizate nici pe departe n'au ajuns a fi multămitoare.

E drept, că se scie foarte puțin despre activitatea acestor tovrărășii, și că prin urmare e cam greu a se declara asupra întrebării dacă ele justifică ori nu așteptările legate de înființarea lor. Raportul general al numitei Reuniuni agricole amintesce chiar an de an, că tovrărășiile din chestiune funcționează în bună ordine, dar renunță a da în această privință date concrete. Nu credem că această încungiuare a publicității să servească interesele binepricepute ale instituțiilor de cari vorbim, și nu e de mirare dacă publicul își explică această tăcere cu presupunerea, că neputând spune lucruri destul de îmbucurătoare despre activitatea tovrărășiilor, reuniunea preferă a trece cu tăcerea peste lucrarea lor. Și după informațiunile particulare ce ni-le am putut câștiga, rezultatele realizate de tovrărășiile agricole într-o adevăr numai în câte-va cazuri excepționale au fost în cât-va multămitoare, dar în general nu au justificat speranțele cu cari ele au fost înființate.

Nu au fost mai îmbucurătoare nici succesele asociărilor întemeiate pe aceleași principii în cercuri cu totul particulare. Anume scim că în decursul anilor din urmă au fost create în mai multe comune românesci asemenea asociări pentru cumpărarea de proprietăți fonciare, dar în cea mai mare parte nu numai că nu au dus membrii lor la scopul urmărit, ci adeseori s'a întâmplat că au avut de rezultat deadreptul ruinaarea întreg avutului

strămoșesc al asociațiilor. Nu sunt rare cazurile — am pute înșira din experiență proprie o serie întreagă, — în cari asociații la cumpărarea de moșii, nu numai că nu au ajuns în proprietatea acestora, ci la sfârșit au pierdut și averea moștenită dela părinți sau câștigată de mai nainte în sudoarea feții lor.

Cu un cuvânt: experiențele din trecutul nostru mai apropiat, în tesă generală au dovedit, că pe toate terenurile asociării economice, încercările noastre basate pe principiul mutualității, pe răspunderea *personală* a asociațiilor, — nu a putut realiza rezultate multămitoare.

În fața acestor experiențe avem să punem acum rezultatele realizate în cadrul asociărilor economice, basate nu pe personalitatea ci pe *capitalul* asociațiilor, și ne vom convinge, că pe acest teren situațiunea se presintă cu totul altfel, și anume în condițiuni cu mult mai îmbucurătoare. Spre a dovedi această aserțiune nu avem decât să ne provocăm la avântul extraordinar, ce l-au luat aproape toate societățile noastre pe acțiuni în butul nenumeratelor piedeci ce li-s'au făcut și li-se fac până în ziua de astăzi din partea acelora, cari nu vęd bucurosi în-tărîrea economică a elementului nostru.

Remâne acum să căutăm și constatăm cauzele căror este a se atribui, că nisuințele economice ale poporului nostru în două direcțiuni aproape omogene, au ajuns la rezultate atât de diferite și deadreptul contrare.

Constatările la cari vom ajunge pe această cale, vor fi apoi o călăuză sigură pentru întocmirea viitoare a activității noastre întru organizarea economică-financiară a Românilor din această țeară și poate și a fraților nostri de preste Carpați.

Afacerile de bani și credit în Ungaria în anul 1901.

(II. Afaceri de deposit. — Scrisuri fonciare).

Raportul guvernului ungar asupra stărilor publice din anul trecut, constată cu privire la afacerile de deposit ale institutelor de bani, că în urma depresiunii economice ce s'a menținut și în 1901, capitalul care se retrăgea dela ori-ce întreprinderi industriale și comerciale împreunate cu un risic cât de neînsemnat, — s'a aglomerat în cassele institutelor financiare. Prin aceasta se explică că starea *depozitelor spre fructificare* în anul trecut s'a urcat dela 1.835⁹⁶ la 1.936¹⁵ milioane coroane, adecă cu o sumă care trece mult

preste creșterea normală, observată în anii premergători. Totastfel s'a arătat la depozitele plasate în *cont curent și de cec* o urcare proporțional încă și mai mare de la 252⁵⁵ la 380³⁷ milioane coroane.

Pe calea depozitelor se adună mai mult capital străin la Cassele de păstrare, la cari starea depozitelor a crescut de la 1.332⁷⁶ la 1.397³⁷ mil. coroane și reprezintă 58^{6%} ale pasivelor totale. La bănci starea depozitelor a fost de 433⁵⁸ mil. K, cu 26¹⁹ mil. K mai mult decât în anul premergător, și reprezentând 24^{5%} ale pasivelor. La institutele de credit fonciar depozitele — se înțelege — au avut un rol mai secundar; întreaga stare a fost de 9⁶¹ mil. K (numai cu 400,000 K mai mult decât în 1900), adică abia 1% al pasivelor. La asociațiuni însă depozitele au o importanță mai mare; anume cu o creștere de 9⁰² mil. K față cu anul 1900, starea lor s'a urcat la 95⁵⁹ mil. K și reprezintă 27^{3%} ale pasivelor totale.

La noi depozitele posed un caracter foarte *mobilitate*, deoarece ele sunt mai puțin o plasare a economiilor claselor mai sărace, ci sunt capitaluri aglomerate în lipsa de întreprinderi, cari așteaptă o plasare mai rentabilă. Din această împrejurare se explică, că față cu depozitele de 1.140⁸⁹ mil. K, intrate în 1901 la institutele de credit, și replătirile făcute în decursul acestui an reprezintă considerabila sumă de 1.109⁶² mil. K. Tot din motivul arătat se explică, că suma ce în calcul mediu se vine pe un libel de deposit, este proporțional mare. Anume față cu cele 392,645 libele anulate în 1901, s'au liberat 458,491 libele nouă, și astfel numărul libelilor urcându-se de la 1.136,320 la 1.202,166 bucăți, se vine în calcul mediu pe fiecare libel un deposit de 1,611 K. La bănci și inst. fonciare cifra mediă e mai mare: 1809 K, la cassele de păstrare 1648 K, iar la asociațiuni 876 K.

Dacă vom grupa libelele după mărimea depozitelor, vom găsi că numărul lor e mai mare la depozitele între 201—1000 K, anume de 369,467 bucăți. Libele cu depozite mai mici de K 20 s'au numărat 132,498, cu depozite de la 20—100 K 201,377, cu depozite de la 101—200 K 166,119, iar cu depozite de la 1000—2000 K 138,108 bucăți. Numărul libelilor cu depozite ce trec peste 20,000 K este și astăzi destul de însemnat, anume de 13,780 bucăți.

Ce privește *depozitele plasate în cont curent și de cec* locul d'întâiu îl ocupă băncile, la cari acest fel de depozite a crescut în anul 1901 în măsură cu totul extraordinară de la

160³⁸ la 285⁶² mil. K. La asociațiuni lipsesc cu totul asemenea depozite, la cassele de păstrare ele fac 87⁷⁸, iar la institutele fonciare 6⁹⁸ mil. K.

Acest fel de depozite după natura lor sunt de o mobilitate extraordinară, cea-ce se poate vedea pe deplin și din următoarele cifre: La începutul anului starea depozitelor în *cont curent* a fost de 215⁰¹ mil. K, în decursul anului au mai intrat 3.242²⁷ mil., s'au replătit 3.224⁴¹ mil. K. și au rămas la finea anului 232⁸⁸ mil. K. În cont de *cec* au fost plasate la începutul anului 149²⁵ mil. K, în decursul anului au mai intrat 1.210¹⁴ mil., s'au replătit 1.211⁹⁰ mil. și au rămas la finea anului 147⁵⁰ mil. K. Cu privire la aceste date sunt de remarcat două momente de importanță deosebită, și anume în locul prim că revirementul depozitelor în cont curent a fost în 1901 de trei ori mai mare decât în anul premergător, și apoi în locul al doilea, că în cifrele înșirate nu se cuprind afacerile de cec și clearing ale cassei de păstrare postale, nici afacerile de giro ale Băncii austro-ungare.

Trecând după aceste la *Scrisurile fonciare*, raportul guvernului constată, că starea lor a suferit în anul 1901 o însemnată scădere. Este cunoscut că pe calea scrisurilor fonciare intră foarte mult capital din străinătate la institutele noastre de bani, iar în urma crizei germane din 1900 capitalul german s'a retras de la noi și aceasta a avut de urmărire că am pierdut piața principală pentru plasarea scrisurilor fonciare ungare. Astfel se explică că starea lor s'a redus în 1901 de la 1.172¹⁷ la 1.162⁷³ mil. K, reprezentând 20^{7%} ale pasivelor față cu 21^{9%} din anul premergător. Este de remarcat că această scădere se manifestă numai la bănci (de la 191⁸⁷ la 159⁷⁷ mil. K), iar la institutele de credit fonciar și la cassele de păstrare starea scrisurilor fonciare s'a urcat de la 667⁴⁴ resp. 312⁹⁰ la 685⁶¹ resp. 317³⁵ mil. K, însă și aici numai în cifre absolute, căci în proporțiune cu totalul pasivelor reprezentau numai 61⁶ resp. 13^{3%} față cu 63 resp. 13^{7%} din anul 1900.

Față cu această scădere a stării scrisurilor fonciare, alte efecte de aceeași natură, anume *obligățiunile comunale* au luat un avânt care întrece mult pe cel din anul 1900. La finea acestui an starea obligațiunilor comunale era de 494³⁵ mil. K, adică 9^{3%} ale pasivelor, și s'a urcat în decursul anului 1901 la 560⁶² mil., care cifră corespunde la 10% ale pasivelor totale.

Capitalul ungar.

Economiștii ungari scriu, că de vr'o câți-va ani incoace — în urma situațiunii economice apăsătoare și nesigure — capitaliștii din țară își pot fructifica capitalul numai pe calea casselor de păstrare. Adecă nici puținii bani ce se găsește în țară nu sunt activi. Se știe, că institutele de credit dau împrumut capitalurile ce li se încredințează și astfel le fructifică. E natural ca așa să fie. Dar când banul nu lucră, nu are înțeles nici sporirea afacerilor de credit. Banul câștigat pe calea creditului se întrebuițează fără a fructifica, și debitorilor le înmulțese numai povara datoriilor, fără ca să isbutească a le sporî în mod corespunzător venitele și averea. Înmulțirea în chipul acesta a depunerilor spre păstrare și a afacerilor de credit nu presentă nici un folos pentru economia națională. Crescând datoriile, referințele dintre capital și societatea chemată a-l fructifica, vor deveni tot mai nefavorabile, deoarece sarcinile creditului vor deveni din ce în ce mai insuportabile.

Natural, că această situațiune este nefavorabilă și pentru capital. Pe basa comunicatelor oficiale depunerile s'au înmulțit în anul trecut cu 101 milioane. Această sumă abia face 5% a capitalului total de 1835 milioane din anul precedent. După-ce la noi partea cea mai mare a depunerilor fructifică, conform datelor oficiale cu 4 și 4½%, e clar, că capitalul ungar nici în anul trecut nu a isbit să aducă un folos nou mai însemnat sau o nouă sporire a averii. Am ajuns deci la acel punct, după care urmează decadența, când adecă vor trebui atacate camele și în sfârșit și capitalul.

Doze miliarde, într'o țară atât de sêracă de capitaluri sunt bani foarte frumoși, și la tot casul merită, ca să pună pe gânduri serioase nu numai pe conducătorii institutelor chemate a îngriji de fructificarea lor, ci și pe aceia cari sunt cualificați și capabili de a întrebuița banii în mod productiv.

Înainte de toate va trebui să ne desvâțăm de datina rea și păgubitoare de a recurge pentru ori-ce întreprindere ungară mai mare la bani străini, când banii trebuincioși se găsește și în țară, cum s'a dovedit deja prin împrumutul cel mai recent al capitalei, și încă nu mai scumpi ca cei străini. Aici este locul să amintim că hârțiile de valoare străine în posesiunea institutelor de credit ungare au fost evaluate în anul trecut la suma de aproape 20 milioane. S'au dus deci și pe calea aceasta frumoși bani în străinătate.

Urmarea înțelegerii unei sănătoase economii naționale ar fi, ca partea cea mai mare a celor douze miliarde, cari trebuie să se fructifice pe calea institutelor de credit, să se dea împrumut spre scopuri productive, ca astfel banul să devină iarăși activ în Ungaria.

Să ne apucăm deci de întreprinderi și să lucrăm; dar mai întâi trebuie să facem preparativele necesare conform scopului și împregiurărilor noastre.

Capacități financiare la conducerea afacerilor economiei naționale ale țării avem puține. Și tocmai aceste ar avea datorința să caute și să găsească căi și modalități de a scoate societatea noastră din strimtoarea lănceșimei actuale la largul muncii productive.

Școalele noastre de specialitate au crescut atâtea puteri pentru terenul practic al institutelor noastre financiare și a întreprinderilor industriale; și partea cea mai mare a aceloră își petrece timpul închisă în biroul său. Ar trebui să adunăm toți specialiștii nostri

cari îi avem în străinătate, pregătiți pentru ori-ce soiuri de întreprinderi, între cari tehnicii și industriașii cualificați, și să căutăm a le deschide calea aici pentru validitatea capacității lor.

Recunoașcem, că e foarte greu a duce îngrabă la lucrare corespunzătoare cu mijloace de câștig moderne o societate în parte mare fără școală. Trebuința de a face însă aceasta nu se poate disputa și deci trebuie aflate mijloacele pentru ajungerea scopului. Vom aduce câte-va exemple. Dacă s'ar vinde numai câte-va din posesiunile mai mari, și s'ar parcela, cu chipul acesta s'ar întemeia sute și sute de economii mai mici, s'ar zidi totatătea edificii noi, și totodată cu arangiarea locuințelor și edificii economice etc. s'ar da posibilitatea de a se fructifica milioanele ce le avem în circulațiune și s'ar asigura consumul produselor unui șir întreg de întreprinderi industriale. Iar influința favorabilă ce ar avea o canalizarea grabnică a țării, nu e trebuința a o mai accentua.

„Bud. Hirlap“, din care am împrumutat aceste idei, apelează în urmă la patriotismul aristocrației, al cetățenilor bogați și peste tot al oamenilor păstrători, îndemnându-i să aibă în vedere scopuri ideale și morale referitor la întrebuițarea capitalurilor lor, prefăcându-le în sânge dător de viață, scrutând și transformând întreg organismul încurcat al vieții noastre economice.

Credem că e necesar să studiam și noi mai de aproape chestiunea din aceste puncte de vedere și ca în ordinea aceasta de idei să stăruim pentru ca și capitalurile românesce să devină cât mai productive.

+

Starea micilor proprietari maghiari din Ardeal.

Reuniunea economică ardeleană a început o lucrare de mare interes pentru Maghiarii din această parte a țării, — lucrare asupra căreia am stăruit și noi de repește-ori în coloanele „Rev. Econ.“.

Anume, reuniunea din vorbă a dorit să ajungă la o iconă fidelă a referințelor economice și în legătură cu aceste și a referințelor morale ale populațiunii maghiare din Ardeal.

În acest scop reuniunea a pregătit deja la începutul verii trecute un chestionar, care a fost trimis tuturor preoților maghiari fără deosebire de confesiune, învățătorilor, proprietarilor de pământ, oficialilor agricoli și primăriilor comunale. Reuniunea a creșut că va fi de interes să facă o statistică independentă de cea oficială, care să conțină și date cu totul noue, cari deși de mare importanță, până acum nu au fost considerate.

În decursul verii au fost înapoiate aproape 700 exemplare ale chestionarului, provădute cu datele necesare. Chestionarul cuprinde 75 întrebări și cei ce au răspuns la aceste, au trebuit să umplă câte 12 pagini mari.

Lucrarea statistică se sevirșese după comitate; deoarece-ce fiecare comitat își are regiunile sale deosebite, cu împregiurări diferite.

Începutul s'a făcut cu comitatul *Cojocna*, care are un teritor de 5149·25 km², cu 237 comune și cu o populațiune de un pătrar de milion. Din această populațiune aproape 40% sunt Maghiari, din care circa 75% formează elementul, cu care se ocupă statistica din vorbă (adecă micii agricultori).

Maghiari locuiesc în 60 comune ale comitatului.

În tabela primă s'au grupat următoarele date:

1. Cât face averea totală mișcătoare și nemișcătoare a unui mic agricultor maghiar?
2. Câte jug. cat. extravilan se vin aproximativ pe un mic agricultor?
3. Din ce constă extravilanul, anume cât agru, fânaț, fânaț de munte, pășune, pădure, vie?
4. Cari sunt principalii rami de producțiune agricolă ai micilor proprietari?

Cum rezultă din tabela amintită, averea unui mic agricultor valorează în termen mediu circa K 3850; iar averea coloniștilor dela Șermașul mare este evaluată la K 10.000, dar aceasta va deveni reală numai după-ce coloniștii își vor fi achitat toate datoriile către stat.

Un mic agricultor de stare mijlocie din comitatul Cluj face economie pe un teritor de 12 jug. cat.

Cu privire la plantele cultivate, în locul prim stă cucuruzul. După el urmează grâu de toamnă, după aceea spicoasele de primăvară. Cartofi, napi, cânepă, trifoi și alți rami de producțiune se cultivă numai sporadic.

În comparațiune cu situațiunea materială a Românilor din comunele numite, reuniunea agricolă maghiară constată că micii proprietari Maghiarii sunt mai bine situați în comunele cu populațiune în preponderanță maghiară; iar, în impregiurări mai nefavorabile trăiesc acolo unde ei sunt în minoritate.

În chestionar a fost și întrebarea: S'a făcut comassarea în comună și avut-a ea sau nu urmări favorabile pentru popor, și eventual nu au fost scurtați în mod simțitor cu aceea ocaziune singuratici sau mai mulți?

La această întrebare s'au dat răspunsuri diferite și anume că comassarea s'a făcut în 42 comune, în 5 comune se face acum, iar în 13 nu s'a făcut încă.

Mai departe s'a constatat, că în 21 comune comassarea a dat rezultate nefavorabile pentru popor, și numai în 15 comune are urmări favorabile; deci în majoritatea comunelor comassarea a avut urmări nefavorabile și nu a corespuns scopului.

Interesante sunt și răspunsurile referitoare la mașinile și recușitele economice din diferitele comune. Anume: se lucră numai cu *pluguri de fer* sau în majoritate de fer în 9 comune, cu *pluguri de lemn* sau în majoritate de lemn în 48 comune, cu *grape cu colți de fer* sau în majoritate de aceste în 14 comune, iar cu *grape de lemn* sau în majoritate de aceste în 35 comune. Cele mai răspândite dintre toate mașinile sunt *mașinile de îmblățit* în 42 comune, trieurile în 15 comune și ciururile în 9 comune.

Nu se întrebuintează de loc mașinile de semănat, de secerat, de cosit, etc.

Am publicat aceste date, ca să se vadă cum anume se lucră la alte neamuri pentru studiarea situațiunii economice a poporului. Aceste date pot servi îndeosebi Românilor din comunele comitatului Cojoana ca mijloace de comparațiune pentru o eventuală statistică economică.

Bine ar fi însă ca ele să fie un îndemn pentru noi de a studia fără amânare situațiunea economică a poporului nostru și de a căuta pe baza lor căi și mijloace de a aduce o ameliorare a situațiunii nefavorabile de ași.

Iată că o reuniune agricolă maghiară stăruie a face o statistică mai amănunțită și mai aproape de starea faptică a lucrului de cum e aceea făcută de organele statului.

Să facem și noi așa; e timpul suprem să nu mai amânăm.

S.

Creditul agricol în România.

(Intinderea, valoarea și sarcinile proprietății rurale).

Valoarea aproximativă a întregii proprietăți rurale în România — după cum aflăm dintr'un interesant articol, publicat de D. C. Jormescu în „Econ. Naț.” a D-lui Aurelian (Nr. 9, XXVI), — e de 4,962.993.678 franci. La această sumă ia parte suprafața silvicolă cu 184.032,718 fr. adică cu 3.5% din valoarea totală. În această sumă 48.911,518 fr. sau 1% din întreaga valoare reprezintă pădurile statului, iar 135.121,200 fr., adică 2.5% din valoarea totală reprezintă valoarea celor-lalte păduri. Valoarea suprafeței agricole e de 4.778.960.960 fr. sau 96.5% din valoarea totală. În această sumă viile sunt cuprinse cu 177.856,800 fr., adică cu 3.5% din valoarea totală, grădinile cu pruni cu 42.132,400 franci, adică cu 1% din valoarea totală, iar restul proprietății agricole cu 4.558.971,760 fr., adică cu circa 92% din valoarea totală.

Proprietatea privată mare, care ocupă circa 31% din suprafața agricolă și silvicolă, are o valoare de 1.114.940.329 fr. cam 22.5% din valoarea întregii proprietăți rurale; proprietatea țărănească e reprezentată cam cu 51.5%, proprietatea statului cu 18%, proprietatea mânei moarte cam cu 8% din valoarea totală a proprietății rurale.

Valoarea medie a unui hectar din proprietatea rurală e de 497.83 franci, (după calculele făcute de „Creditul fonciar rural“ e de 437 fr.)

Venitul net al întregii proprietăți agricole (adecă al acelei proprietăți teritoriale, ce se întinde numai pe suprafața agricolă, exceptând domeniile statului) e de 211.930,346.35 fr.

Dobândile plus quotele de amortisațiune, pe cari le plătesc anual agricultorii pentru creditul ce li se acordă, plus diferitele taxe, ce le plătesc aceștia cu ocazia contractării împrumuturilor, cu ocazia alienărilor, a moștenirilor relative la proprietatea teritorială, au o valoare de 43.255.625 fr., ceea-ce face 20.18% din venitul curat (cadastral) al exploatărilor agricole. Din această sumă cad în contul creditului ipotecar 26.174.321.59 fr., adecă circa 12.35% din venitul curat anual, în contul celor-lalte feluri de credit 17.081.303.43 fr., adecă circa 7.83% din venitul net anual socotit după cadastru. O jumătate din suma întâia, anume 13.069,952.95 fr. se plătesc pentru creditul ipotecar privat, cea-laltă jumătate, anume 13.104,669.64 fr., se plătesc institutului de „Credit funciar rural“. În ultima sumă sunt cuprinse dobândile și amortisarea cu 12.469,101.80 fr., despăgubirea pentru cheltuelile de administrație cu 635,567.84 fr.

Din suma de 17.081,303.43 fr., ce reprezintă dobândile plătite de agricultori pentru creditul lor mobilier și personal precum și diferitele taxe amintite mai sus, „Creditului agricol“ i-se vin 2.352,609.03 fr., „Băncii agricole“ 1.228,694.10 fr., ceea-ce împreună face cam 1.69%, din venitul curat anual; din acea sumă cad în contul taxelor amintite în contul celor-lalte institute de credit precum și în contul privaților aproximativ 10.500,000 fr. adecă, cam la 6.14% din venitul curat anual cadastral al exploatărilor agricole.

Întreaga sumă dată agricultorilor cu ipotecă e de 431.921,778.89 fr. Din valoarea întreagă a proprietății rurale (agricole și silvicolă) această sumă posedă cam 8.7%. Raportul acesta ar deveni ceva mai mare, dacă din valoarea totală a proprietății rurale am scădea va-

loarea capitalului fondiar de pe domeniile statului precum și valoarea aceluiași capital din exploatarea curat silvicolă; totuși el n'are întrece cu mult valoarea aproximativă de 10%. Din întreaga sumă dată pe ipoteci 43.746.021.55 sau 10% reprezintă suma neproducătoare de dobânzi, 388.175.757.34 fr., adică 90% e suma, ce produce dobânzi.

Proprietatea mare privată, care ocupă cam 31% din suprafața agricolă și silvicolă și a cărei valoare posedă cam 22.5% din valoarea întregii proprietăți rurale agricole și silvicole, ia parte la întreaga datorie ipotecară a proprietății rurale cam cu 88% din această datorie. Datoria ipotecară a proprietății mari ocupă din valoarea totală a acestui fel de proprietate 34.02%.

Dacă lăsăm la o parte ipotecile neproducătoare de dobânzi, ipoteci cari ocupă 10% din întreaga datorie ipotecară și cari figurează pe toate felurile de proprietate drept ipoteci de garanție, rămâne încă suma de 8.800.453.24 fr., adică 2% din întreaga datorie ipotecară, sumă, care grevează viile și proprietățile mici cu 5.587.135.80 fr., adică cu ceva mai mult de 1%, iar proprietatea moșnenilor cu 3.213.317.44 fr., adică cu ceva mai puțin de cât 1% din întreaga datorie ipotecară.

Proprietatea țărănească, care ocupă peste 48% din suprafața agricolă și silvicolă, sau aproximativ 65.5% din suprafața agricolă, are o datorie ipotecară foarte mică. O parte din această proprietate și anume cea mai mare parte e în genere nealienabilă și neipotecabilă. Prin legea de emancipare dela 1864 și prin legislația privitoare la împărțirea bunurilor statului se luă dispozițiuni de împedecare a mobilisării în proprietatea țărănească; aceste dispozițiuni se extind cam asupra 45.5% din întreaga suprafața agricolă. Pe restul proprietății țărănești, adică pe proprietatea moșnenilor, care face cam la 20% din suprafața agricolă, aceste dispozițiuni nu sunt în vigoare; totuși acest fel de proprietate nu ia parte la datoria ipotecară de cât cu o sumă foarte mică și această datorită imobilisării relativ mari, ce s'a păstrat la această clasă a populației rurale atât în cea-ce privește moștenirea cât și în deosebi în cea-ce privește alienarea. Pentru celelalte proprietăți mici se poate considera drept datorie ipotecară cam 0.5% din întreaga datorie ipotecară a proprietății rurale, pentru proprietatea moșnenilor ceva mai puțin de 1%, așa că pentru proprietatea țărănească în genere (exceptând viile țărănești*) se poate spune că datoria ipotecară are o valoare ceva mai mare decât 1% din întreaga datorie ipotecară, ce grevează proprietatea rurală.

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiu, 4 Decembrie 1902.

A trecut și ultimo Novembre, care singură mai pute produce oare care urcare a etalonului în anul curent, fără a lăsa urme mai însemnate. Cererile au fost în general minimale, așa încât toate centrele financiare le-au putut satisface fără multă încordare. De altă parte o scădere mai mare a discountului încă nu se poate prevedea, din simplul motiv, că băncile încep deja de pe acum a-și aduna rezervele necesare pentru încheierea anuală.

Pe piața internă s'au așteptat mai mari cereri de ultimo, decât de fapt au fost, de aci a urmat o scădere a discountului privat în Viena la 3 $\frac{1}{4}$ % și chiar până

*) Impreună cu viile raportul ar fi ceva mai mare de cât 1.5%.

la 3 $\frac{1}{8}$ %. În lipsa de altă plasare capitalele disponibile s'au investit în efecte și special în rentă ungară de coroane în o jumătate de an 200 milioane. Situațiunea din 30 Novembre a Băncii austro-ungare presintă o urcare a portfelului de abia 14 milioane coroane, o creștere a metalului nobil de 6.6 milioane și o reducere a rezervei libere de contribuțiune de 25.8 K.

În *London* discountul privat stă aproape de rata băncii engleze adică de 4%, în *Berlin* se urcase discountul privat de ultimo la 3 $\frac{1}{4}$ %, curând însă a scăzut iar la 3%. În *Paris* a fost abundanță de numărări, dar în urma rezervei escomptorilor privați, discountul de pe piața liberă s'a apropiat de rata băncii (3%).

AGRICULTURĂ.

Situațiunea agricolă.

În *Austro-Ungaria*. Din cauza secetei și mai târziu a frigului sămănăturile de toamnă nu s'au făcut în condițiuni destul de satisfăcătoare.

În *România*, în lunile Septembrie și Octombrie a domnit multă secetă. Ploile din Octombrie însă au salvat sămănăturile de toamnă. Pe la sfârșitul lunii Novembre a nins în unele părți ale țării, după-ce timp mai îndelungat a fost frig mare de 12—23 grade centigrade. Totuși gerul acesta nu a stricat sămănăturilor de rapiță și de grâu.

În *Rusia* frigul e mare și navigațiunea s'a întrerupt.

În *Germania*, *Francia* și *Anglia* arăturile și sămănăturile s'au făcut în bune condițiuni; asemenea și în *Anglia*.

Congresul raportorilor agricoli. În 3 Dec. a. c. s'a început în Budapesta congresul raportorilor agricoli din țară, la care au participat peste 500 din numărul lor total de peste 1000.

Ce sunt raportorii aceștia? Ce misiune au ei? Și ce se așteaptă dela ei în viitor?

Instituțiunea acestor raportori nu e veche, ea nu numără încă nici 20 ani de existență. La început numărul lor a fost mic; s'a sporit însă din an în an.

Ei sunt în cea mai mare parte oameni de specialitate — agronomi —; numai unde nu s'au găsit persoane deplin cualificate, au fost numiți și alți indiviși. Ați nu e cerc pretorial, care să nu-și aibă raportorul său agricol; unele cercuri mai extinse au mai mulți raportori. Lucrarea ce li se cere o îndeplinesc gratuit.

Instituțiunea acestor raportori este chemată a face cunoscută situațiunea și puterea productivă a pământului țării, nu numai tuturor factorilor economici ai statutului, ci și singuraticilor agricoli, pentru ca toți să vină în curat cu bilanțul pământului productiv al țării. Cunoșterea acestor împrejurări este fără îndoială folositoare și din punctul de vedere al legăturilor, ce țară le întretine cu străinătatea.

De aceea ministrul de agricultură totdeauna a ținut samă de dorintele și proiectele acestor raportori. S'a simțit însă trebuința de a se aduna și consulta acești factori, pentru-ca activitatea lor să devină uniformă și cât mai folositoare intereselor generale economice ale țării.

Se speră că în urma acestui congres activitatea prin asocierea puterilor se va deștepta la viață nouă și va aduce roade bogate. Pentru-că ați la noi cei mai mulți așteaptă aproape totul dela guvern, dela stat; pe când în statele occidentale cele mai bune isprăvuri pe terenul agricol se săvârșesc prin asocierea

puterilor, prin reuniuni, cari caută și descoper nevoile, ajută și vindecă ingrabă.

Se speră ca cu timpul fie care comună să-și aibă raportorul său agricol conștientos, care să aibă cuvântul în toate afacerile comitetelor economice comunale, cercuale și comitatense. Să fie membri ai reprezentanțelor comunale și comitatense, și fără de prezența lor să nu să facă nici un târg, nici o expoziție și nici o prelegere; de asemenea fără a fi ei înștiințați să nu se apuce de lucru în comună veterinarul, învățătorul ambulant, silvicultorul inspectorul de vierit și pentru cultura animalelor, învățătorul ambulant de stupărit etc.

Cu chipul acesta, se speră, că se vor găsi fără concursul statului căile cari să ne scoată mai cu succes și ingrabă din nevoile economice de ați.

CRONICA.

Reforma legislațiunii asupra societăților pe acțiuni în Franța. Comisiunea de reformă a societăților pe acțiuni s'a reunit săptămâna aceasta sub presidența dlui Lyon Caen.

Sedința a fost consacrată la examinarea chestiunii de a se ști dacă este loc de a se lua măsuri pentru a asigura vîrsămîntul cerut înainte de constituirea societății, în special depunerea la banca Franței sau la ori-care alt stabiliment.

Comisiunea a decis în urma propunerii dlui Rousseau, de a suprima obligațiunea actului notarial conținînd declarațiunea de subscripțiune și de vîrsare a capitalului în condițiunile prevădute de legile din 1865 și 1893.

Afară de aceasta, declarațiunea care va pute să fie făcută pe viitor prin act sub semnătură privată va trebui să fie depusă la grefa tribunalului sediului social.

Sinceritatea acestei declarațiuni va fi afirmată de prima adunare generală.

Comisiunea a decis în urmă că stabilimentele care ar pute primi depositul capitalului vîrsat va fi banca Franței și sucursalele sale, cassa de depuneri și consemnațiuni și creditul fonciar.

Retragerea fondurilor depuse nu va pute fi efectuată decât sub semnatura tuturor administratorilor, a girantului cu excluderea fondatorilor.

Expoziție universală în St. Louis (Statele Unite ale Americii de nord). În a. 1904 se va arăngia în St. Louis o expoziție universală, la care au fost invitate a participa toate națiunile. Agricultură și horticultură vor forma partea cea mai mare și mai importantă a expoziției. Cheltuețele se vor urca la circa 200 milioane coroane.

Expoziție internațională în Atena. La 25 Martie 1903 se va deschide la Atena o mare expoziție internațională de produse agricole și industriale, la care vor expune, afară de producătorii greci și foarte mulți producători străini și în special din țările balcanice.

Comisar al expoziției pentru România a fost numit dl D. C. Butculescu, mare pricepător în organizarea de expoziții.

Trageri la sorti.

Losuri de stat d. a. 1864.

(Tragerea 139 de serii și numere din 1 Dec. 1902).

Au eșit la sorti următoarele 44 serii: 7 40 367 434 490
515 527 709 826 915 957 1062 1135 1442 1543 1618 1637 1900
2077 2085 2164 2252 2289 2318 2358 2379 2333 2779 2835 2913
2933 2957 2962 2978 3294 3341 3530 3554 3740 3753 3788 3982
3988 3996 între cari cu câștiguri mai mari:

Seria Nr.	K	Seria Nr.	K	Seria Nr.	K	Seria Nr.	K
434	39 800	1618	36 800	2779	89 800	3530	89 40000
490	53 800	1637	2 800	2835	38 800	3534	39 800
515	36 2000	2077	47 800	2835	83 800	3554	41 800
709	31 800	2085	36 800	2835	98 20000	3740	71 2000
826	52 800	2252	42 800	2913	29 800	3753	26 800
826	92 800	2252	70 800	2933	31 800	3753	91 800
915	57 10000	2318	2 800	2933	93 800	3788	40 800
957	27 4000	2318	32 800	2962	90 800	3788	58 800
1062	91 300000	2379	19 4000	2978	93 800	3982	20 800
1062	100 10000	2379	24 2000	3294	86 800	3982	93 800
1442	17 800	2379	76 800	3341	72 800	3988	1 800
1442	52 800	2779	9 800	3530	58 800	3996	83 800
1442	82 800	2779	60 800				

Celelalte losuri din cele 44 serii câștigă câte K 400—.
Rambursarea (minus 20%) ab 2 Martie 1903. Tragerea proxima la 2 Iunie 1903.

Losuri „Jó-szív“.

(Tragerea 39 din 15 Nov. 1902).

Au eșit la sorti următoarele câștiguri mai mari:

Seria Nr.	K	Seria Nr.	K	Seria Nr.	K	Seria Nr.	K
25	8 50	2378	46 200	3698	19 20	6173	11 50
145	18 50	2412	38 50	4022	59 20	6182	68 20
363	50 20	2503	92 1000	4256	23 20	6261	96 50
613	38 30000	2575	91 200	4559	56 50	6343	53 50
710	27 20	2679	7 20	4719	53 50	6541	80 2000
759	73 20	2694	68 20	4748	43 50	6686	51 200
1435	54 20	2832	19 2000	5011	37 50	6879	56 50
1440	9 20	3007	93 20	5312	62 1000	7040	62 200
1529	71 20	3082	99 50	5607	8 20	7129	50 50
1619	80 20	3088	8 20	5730	15 50	7252	19 50
2019	54 20	3303	37 200	5928	81 20	7424	96 50
2194	20 20	3373	32 50	5946	5 50	7494	72 20
2360	72 50	3450	38 50				

Alte 5400 losuri au câștigat câte K 4— (netto).

Rambursarea (minus 10%) ab 1 Dec. 1902.

Bursa de mărfuri din Budapesta.

Cursul din 3 Decembrie 1902.

Grâu de Bănat	per 50 kg. vinde	7-50— 7-95
" " Tisa	" " " "	7-80— 8-15
" " Pesta	" " " "	7-70— 8-10
" " Alba-reg.	" " " "	7-80— 8-10
" " Bacica	" " " "	7-80— 8-10
Secară	" " " "	6-35— 6-70
Orz	" " " "	5-50— 5-85
Ovės	" " " "	6-40— 6-85
Porumb	" " " "	6-65— 6-75
Rapită	" " " "	10—10 50
Untură de pore B.-Pesta	" " " "	66 50
Slănină (clisă)	" " " "	52-50—54-50

Bursa de București.

Cursul din 3 Decembrie 1902.

Renta amort. 1881 de 5%	vinde Lei	98 ¹ / ₂
" " internă 5%	" " "	—
" " 274 mil. 4%	" " "	88 ¹ / ₄
" " 1898 4%	" " "	86 ³ / ₄
Fonciare rurale 5%	" " "	101 ¹ / ₈
" " 4%	" " "	90 ¹ / ₂
Seris. fonc. urb. București 5%	" " "	89
" " Iași	" " "	82

Bursa de efecte din Viena și Budapesta.

Cursul din 26 Novembre 1902.

%	VALORI	Viena Bpesta	
		vinde	vinde
	Datoria publică comună.	v. cor.	p. 100 k
5	Renta unit. Banenote, Mai, Nov., 16% dare	101-35	101-25
5	" " arg. Ian., Iulie, 16% " "	101-25	101-
4	Losuri d. a. 1854 à fl. 200— v. c. 20% " "	186—	185—
5	" " 1860 à fl. 500— " 20% " "	152-50	152-50
5	" " 1860 à fl. 100— " 20% " "	185-20	186—
—	" " 1864 à fl. 100— " 20% " "	251—	252—
	Datoria publică austriacă.		
4	Renta austr. aur., scut. de dare	120-90	121-50
—	" " Cor.	100-55	100-65
3 1/2	" " de invest.	92-25	—
	Datoria publică ungară.		
4	Kenta ung. aur. . . . . scut. de dare	120-65	120-70
4	" " Cor.	98-10	—
4 1/2	Impr. C. ferate d. a. 1889, aur. " " "	—	—
4 1/2	" " " " 1889, arg. " " "	—	—
4 1/2	" " " " 1876, aur. " " "	—	—
—	" " ung. cu premii à 100 fl.	202—	202-50
4	" " p. regul. Tisei . . . . . sc. de dare	158-50	159—
4 1/2	Oblig. de regalii croat-slav.	101-70	101-50
3	Impr. p. regul. Porții de fier	87-40	87—
4	Oblig. rurale croato-slavone	99-50	99—
4	" " ungare	99—	99—
	Alte datorii publice.		
5	Los. p. regularia Dunării, à 100 fl.	108—	—
4	Obl. Soc. Temes-Bega	98-25	98-50
5	Imp. cu prem. al orașului Viena	106-25	—
2	" " sârbesci à 100 fr.	88-50	—
—	Oblig. " cu premii a C. fer. ture. à 400 fr.	113—	—
—	Impr. bulgar 1889	108-60	108—
	Scrisuri fonciare și a. a.		
4	Instit. de Cred. fone. austr.	98-90	—
3	" " " " cu premii, 1880	266—	—
4	Banca austro-ungară	101-40	101-40
4	" " " " " " " "	—	101-40
4 1/2	Banca comerc. ung. Pesta	101-50	101-50
4 1/2	Obl. com. ung., Pesta, amort.	107—	106-75
4	" " " " 50 1/2 ani	98-75	101-50
4	" " " " Casei de păstr., cap., Pesta	97-30	98—
4	Instit. de credit fonciar ungar	99-60	—
3 1/2	" " " " " "	98-45	100-10
4 1/2	Banca " hipotecară ungară	101-60	101-25
4	" " " " " "	101-60	101-75
4	" " " " " " cu premii	255-75	126—
40/0	Casa de păstrare regnic. Pesta, 50 ani	—	98—
5	Albina, Sibiu	—	102—
4 1/2	Cassa de păstrare Sibiu, em. IV.	—	101-70
4 1/2	Instit. de credit fonciar Sibiu, em. VI.	—	101-50
	Losuri.		
	Basilica, à fl. 5—	19-90	20-80
	Credit, à fl. 100—	433-50	440—
	Clary, à fl. 40— v. c.	200—	—
	Soc. p. Navig. Dunăreană, à 100 fl. v. c.	—	—
	Buda, à fl. 40—	200—	200—
	Pálffy, à fl. 40—	187—	188—
	Crucea roșie austriacă, à fl. 10—	56—	57—
	" " ungară, à fl. 5—	27-40	27-50
	Rudolf, à fl. 10—	74—	—
	Salm, à fl. 40— v. c.	246—	—
	Salzburg, à fl. 20—	80—	—
	St. Genois à fl. 40— v. c.	260—	—
	Impr. cu prem. al oraș. Viena, 1874	433-50	—
	Triest, à fl. 50—	240—	—
	"Jó sziv", à K. 4—	—	10-50
	Valute.		
	Galbini austr. sau ung.	11-39	11-43
	" " c. reg.	11-36	11-33
	Napoleon d'or (20 franci sau 8 fl. v. a.)	19-11	19-12
	20 Marea germ. aur	23-50	23-51
	5 ruble rusesci	—	2-54
	Bilete germ. 100 M.	117-25	117-22
	" " franc. 100 Fr.	95-30	95-55
	Ruble, bilete, 100	253-75	—
	Lei românesci, 100	—	94-60

Prețul per bucată

Drepturile, datorințele
și responsabilitatea membrilor din direcțiune
de

Alfred Kormos,

traducere autorisată de

Constantin Popp,

funcționar la Centrala institutului de credit și de economii „Albina“.

Prețul 3 cor.

Se poate comanda la traducător în Sibiiu
sau la Librăria arhidieceșană din Sibiiu.

In editura Delegațiunii Băncilor Române
au apărut:

Problemele Reformei Băncilor,

de Dr. C. Diaconovich.

Prețul: broș. K 1—, leg. K 1-50.

Anuarul Băncilor Române

Anul I (1900). Anul II (1901). Anul III (1902).

Prețul: câte K 3—.

Se comandă la Administrația „Re-
vistei Economice“ în Sibiiu (Nagyszeben).

Irina Dietrich

(Sibiiu, str. Pintenului 7).

absolventă a școalei comerciale din Laibach,
dă instrucțiune în stenografia germană și în
scrierea cu mașina de scris.

Tot aici se pot lua informațiuni asupra

Mașinelor * *

* * de scris,

sistem american, de prima calitate.

Aceste mașini se pot întrebuița la scrierea
în limba română, maghiară, germană și fran-
cesă, dau până la 12 copii simultane, au tipuri
legibile și multe alte avantagii.

→ Prețul K 360—. ←